

Josip Janković

**„Sokratovim stopama do nekompetentnih
roditelja – Street corner work s obiteljima”
etcetera, Zagreb, 2022.**

Knjiga je objavljena u izdanju Et cetera, d.o.o., Zagreb uz preporuku i materijalnu podršku Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. U skladu sa najsuvremenijim tendencijama, knjiga je višeslojno strukturirana kako ne bi ostala u vrlo uskom krugu znanstvenika zainteresiranih baš za neko usko područje nego informira i struku i širu javnost. Stoga je ova knjiga strukturirana tako da kroz znanstvenu razinu predstavlja niz klasičnih socioantropoloških istraživanja i na njima nastalih studija kao što su W. F. White, profesora s Harvarda i njegovu studiju „Street corner Society - The Social Structure of an Italian Slum”, E. Liebowa sa studijom „Tally’s Corner”, E. Andersona s knjigom „A Place on the Corner”, B. Malinowskog i njegovu studiju „Argonauti zapadnog Pacifika” i drugih. Time ona najprije smješta ovu studiju u socioantropološki kontekst, ali, kako ima karakteristike psihoantropološke studije, i širi znanstveni krug. Na ovoj, znanstvenoj, razini ponuđeni su i karakteristični primjeri roditeljske disfunkcije izvan obiteljskih zidina te statistička obrada podataka prikupljenih metodom promatranja sa sudjelovanjem, kombiniranom metodom akcijskog istraživanja uz korištenje psiholoških i psihoterapijskih metoda te interpretacija i analiza rezultata. Sljedeća razina je stručna, na kojoj su detaljno analizirana događanja kod zakazivanja roditelja što dovodi djecu predškolske dobi u stres, ona vrlo bruno reagiraju jer su izgubila roditeljsku potporu, imaju osjećaj gubljenja vlastitog postojanja te, u nekim slučajevima, doživljavaju i traumu. U tom je kontekstu dan postupak stručnog ulaženja u kriznu situaciju, izvlačenja djeteta i roditelja iz stresa, uspostavljanja zone sigurnosti za dijete te suočavanje roditelja sa situacijom u koju je doveo dijete, brifiranje, kratko savjetovanje i informiranje o mogućnostima podizanja roditeljskih kompetencija. Treća

razina je razina roditeljska. Roditeljima se zorno pokazuju situacije u kojima najčešće zakazuju i izvan doma, u slobodnim gradskim prostorima pred očima javnosti, nude im se osnovni uzroci djetetovih upadanja u stres, roditeljska uloga u tome, posljedice i putovi preveniranja takvih događanja. Sve to im se pruža kroz stvarne situacije iz prakse stručnjaka, psihologa što za njih ima potrebnu težinu i daje im i potrebnu dozu motivacije za osobne promjene kroz osobni rast i razvoj. Četvrta razina se odnosi na sve građane koji svojim reagiranjem na krizne situacije i asocijalne pojave nezainteresiranim ponašanjem podržavaju stanje anomije u društvu. Predvođeni su nemoralnim političarima nezainteresiranima za opće dobro u aktualnom, a pogotovo budućem vremenu. Zbog toga se ne posvećuje neophodna pažnja čovjeku uopće, a posebno djeci, roditeljstvu, socijalizaciji i odgoju. Posljedica svega toga je da odrasli svom potomstvu pripremaju sve otuđeniji, dekadentniji, izopačeniji i raznovrsnim štetnim činiteljima zasićeniji svijet umjesto stvarnog napretka i sve sigurnijeg i boljeg mjesta za nove naraštaje.

Knjiga je inicirana i temelji se na rezultatima jednoipolgodišnjeg istraživanja, koje bi trajalo i nešto duže da ga nije onemogućilo zatvaranje izazvano pandemijom covisa 19, provođenog na slobodnim prostorima grada Zagreba (dječjim igralištima, terasama kafića, prostorima šoping centara) i otvorenih prostora na Jadranu (plaže, apartmanska naselja). Svuda gdje se mogu naći roditelji s predškolskom djecom i u slučajevima njihove nekompetentnosti povremeno dolazi do intenzivnih kriznih situacija te se i djeca i roditelji nađu u stresu. Ponekad djeca pri tom djeca pretrpe i traumatske doživljaje. Istraživač, ujedno i iskusan stručnjak psiholog, psihoterapeut ulazi u kriznu situaciju upravo u njenom klimaksu, razrješava ju, omogućuje djetetu da se vrati u sigurnost roditeljevog prih-vaćanja nakon što prikladnim intervencijama bude naglo „probudena” roditeljska uloga u potrebnom stupnju djelovanja iz stanja međusobnog rivaliziranja roditelja, nekog roditeljevog sebičnog zadovoljavanja vlastitih potreba ili trenutnih, u stvari nebitnih interesa. U nastavku kratkim brifingom informirani su zatečeni roditelji o tome što se upravo događalo, zašto, kako je događaj doživjelo dijete i što to znači za njegov razvoj. Slijedi razgovor o tome, davanje odgovora na pitanja neinformiranog roditelja u stresu te upute o literaturi, učinkovitim postupcima kod nerazumijevanja djetetovog ponašanja usmjerenih kvalitetnom odnosu i zadovoljavanju ključnih primarno djetetovih psihičkih, emocionalnih potreba i ne manje važnim putovima podizanja razine njihovih roditeljskih kompetencija. Svi aktivno provedeni susreti s nepoželjnim, za zdravlje i psihosocijalni razvoj djeteta štetnim situacijama bilježeni su i uz odgovarajuće znanstvene i stručne razrade i komentare predstavljeni u tekstu. Slučajevi su tako obrađeni i predstavljeni da stvarni akteri ne budu prepoznatljivi okolini i tako, i odrasli a pogotovo djeca, budu zaštićeni od mogućih nepoželjnih reakcija okoline. Sve te situacije su zahtijevale više ili manje široke interpretacije,

objašnjenja, predstavljanje spoznaja iz različitih područja psihologije, psihosocijalnog rada, pedagogije, komunikologije i drugih srodnih područja.

Knjiga ima opseg 284 stranice teksta ponuđenog u trinaest poglavlja koja obuhvaćaju vrlo širok krug tema i iz znanstvenih disciplina koje se susreću u ovakvom neposrednom razrješavanju kriznih obiteljskih situacija na mjestu i u vrijeme njihovog pojavljivanja, uključujući metode za otkrivanje djetetu stresne situacije, identificiranje aktera i njihovih uloga, procjenu stanja djeteta i aktera te učinkovito ulaženje u kriznu situaciju u njenom klimaksu, njeno razrješavanje i vraćanje aktera u poželjno psihološko i emocionalno stanje te obostrano blagotvorno zajedništvo.

Svim tim vođen, autor u **uvodu** daje kratke prikaze prvih poznatih istraživanja ovoga tipa sociologa, socijalnih antropologa među kojima su najpoznatija ona Bronislawa Malinowskog opisana u knjizi „Argonauti zapadnog Pacifika” koja je prvi puta objavljena prije sto godina (1922. godine). Zatim W. F. Whitea s Harvarda koji je u jednom getu talijanskih imigranata (Boston – North End), kvartu nazvanom Cornerville istraživao odnose među njima i promjene koje se događaju kroz generacije te piše etnografsku studiju pod naslovom „Društvo ulice - Socijalna struktura jednog talijanskog slama” (Street corner Society - The Social Structure of an Italian Slum) i objavljuje ju 1943. godine. Na tom tragu je i Elliot Liebow koji je proveo terensko istraživanje slično Whitevom u Washingtonu nastojeći upoznati i znanosti predstaviti život snažno segregiranih i društveno potpuno marginaliziranih afroamerikanaca s ulice. Njegova studiju „*Tally's Corner*” temeljenu na tom istraživanju objavljena je 1967. godine. Elijah Anderson sa čikaškog sveučilišta provodi istraživanje u jednom baru smještenom u getu južnog Chicaga (Chicago's South Side) te s jednako velikim uspjehom prvi puta objavljuje studiju „A Place on the Corner” 1978. godine. Sve ove studije daju vrlo jasnu sliku zabrinjavajućih društvenih pojava u različitim društvima u određenom vremenu i prostoru.

Time se ovo istraživanje i knjiga lociraju u znanstvenom pogledu među ove rijetke primjere terenskog socioantropološkog korpusa ali i izdvaja svojom akcijskom komponentom – dovođenjem u prihvatljivo stanje identificiranih problematičnih događanja, „popravljanjem”, razrješavanjem nastale, posebno za djecu, nepovoljne, stresne situacije. Sve se to događa na javnim prostorima kao u navedenim studijama u kojima su promatrani raznovrsni procesi vezani za ulicu kao javni prostor od njenog transformiranja iz prolazne, transportne funkcije u obrtničku, trgovačku pa do novih prostora ulične umjetnosti svih mogućih art-izama („Cest is dBest” ...kod nas). U ovom slučaju street corner worka ti javni prostori postali su mjesto neposrednog razrješavanja osobito za djecu štetnih psihosocijalnih događanja upravo tamo gdje su nastala i odvijaju se pred očima javnosti, umjesto naknadno iza zidova različitih ustanova od raznih savjetovališta, psihoterapijskih, psihijatrijskih pa i pravnih ustanova.

Slijedi poglavlje: „Srijeda, 12. lipnja 2019. godine, dan odluke o provedbi projekta pomoći djeci predškolske dobi u kriznim situacijama na javnim prostorima” u kojemu se predstavlja situacija i razlozi donošenja odluke o sistematičnijem pomaganju djeci nakon uspješnog razrješavanja dviju kriznih situacija (što je i detaljno prikazano) na terasi kafića usred grada jednog ljetnog popodneva.

Poglavlje Nekompetencija narcističnih roditelja i odluka o smjeru konkretnog djelovanja, posvećeno je analizi nekompetencije roditelja, dodatnim činiteljima njihovog neadekvatnog postupanja s djecom i negativnih posljedica za djecu koju su sami svojom voljom donijeli na svijet i umjesto da uživaju u radostima roditeljstva, čine nesretnima i djecu i sebe. Iz svega proizišla je spoznaja o tome koliko nekim roditeljima manjka znanja, vještina ali i motivacije za obnašanje ovog roditeljskog u životu najvažnijeg poziva. S tim u vezi je i utvrđivanje potrebe provedbe „pravog projekta” kako bi se ova pojava roditeljskih deficita istražila te o rezultatima obavijestila znanstvena javnost, i djeci ponudilo istovremeno potrebnu pomoć, kako bi mogla nastaviti zdrav i skladan razvoj, stručnjaci što se bave djecom dobili neku vrstu smjernica za razvoj svoga djelovanja i prikaz načina postupanja a roditelji pouku usmjerenu podizanju roditeljskih kompetencija.

U poglavlju o odgojnim stilovima daje se analiza odgojnih stilova i mogući pomagački odgovor na roditeljsku nekompetenciju te aktualnim i budućim roditeljima, recipijentima ovih sadržaja, pruža mogućnost podizanja njihovih roditeljskih kompetencija.

U slijedećem poglavlju „Potreba za „osvješćivanjem roditelja” po uzoru na Sokrata u kontekstu „street corner work” pristupa”, daju se odrednice intervencije, pružanju pomoći djeci u stresnim situacijama u vrijeme i na mjestu gdje se događaju. Kroz stvarne primjere nepoželjnih situacija više nego nepovoljnih za zdrav i skladan razvoj djece nudi se osvještavanje kroz doživljaje stvarnih aktera katarzičnom reakcijom, kroz osobni doživljaj, što je puno učinkovitije od „dosadnih” uputa stručnjaka. Sve to je omogućeno složenom primjenom Street corner work pristupa obogaćenog brojnim terapijskim znanjima i vještinama.

Slijedeće poglavlje „Otkuda toliko nekompetentnih odraslih među laicima i stručnjacima” nudi razjašnjenje fenomena nekompetentnosti previše samouvjerenih roditelja općenito ali i onih visokoobrazovanih koji su često rigidniji u svojim stavovima nego manje obrazovani vjerujući kako njihova izvrsnost u pravnim, ekonomskim, poduzetničkim poslovima znači izvrsnost i u roditeljstvu. Otkrivaju se kroz analizu slučaja i neke „greške u koracima” stručnjaka ukoliko doslovno prihvaćaju izjave roditelja o stanju i ponašanju djeteta. Ne ispitaju li i stanje u kojemu je roditelj, što može imati izuzetno značajan utjecaj na opis stanja djeteta, te mogu stvoriti posve krive zaključke. I stoga a i održavanja razine stručnosti potrebno je i samostalno, stručno promatranje djeteta, što se uglavnom i radi ali očito ima slučajeva u kojima

preplavljenost doživljajima i emocionalnim izljevima roditelja to bude propušteno ili se ne prepozna roditeljska „priprema djeteta” za „ilustraciju” roditeljeve priče.

Novo poglavlje posvećeno je fenomenu očinstva, emancipaciji očeva, krajnje negativnim posljedicama kriznih i ratnih događanja na njihovo roditeljstvo i vraćanje u otuđenost koja ih lišava najsretnijih doživljaja u životu. Isto tako ponuđene su i spoznaje o važnosti upravo očeva u zdravom razvoju djece, uspostavljanju bazične sigurnosti, izgradnji pozitivne slike o sebi, samopouzdanja, samopoštovanja, emocionalne, obiteljske, socijalne i profesionalne prilagodbe, osiguravanja bio-psiho-socijalne izbalansiranosti novog čovjeka a samim time i njegovoj pripremi za izazove koje donosi život u sadašnjim i posve nepoznatim, budućim okolnostima.

Slijedi razjašnjenje „tajne” nekompetentne samouvjerenosti odraslih, posebno roditelja. Ovaj fenomen obrnuto proporcionalnog odnosa količine znanja i sigurnosti u to „znanje” prikazan je i vizualno kako bi ga bilo lakše razumjeti. Pojednostavljeno, sve se svodi na to da osoba koja malo zna o nečemu ima dojam da se tu i nema što puno znati jer ne može ni naslutiti što se sve krije iza par notornih činjenica dok ona koja puno zna ima daleko više uvida u ono što još ne zna! Razlog je to i Sokratovoj izjavi kako zna da ništa ne zna.

U novom poglavlju „Ne želim prihvatiti da moje dijete ima slabije šanse od ostale djece” analizira se pojava nejednakih šansi za djecu i izvore te nejednakosti koja je sama po sebi uobičajena pojava po samoj čovjekovoj prirodi raspodjeli osobnih, obiteljskih i resursa sredine u kojoj obitelj prebiva. No postoje i izvori nepotrebnih slabijih šansi jednih u odnosu na druge ljude koje mogu biti uzrokovane roditeljskim neznanjem i društvenom, materijalnom ili politički uvjetovanom nejednakošću. Daje se analiza stanja naše djece, općih uvjeta školovanja, bavljenja različitim aktivnostima i dolazi do zaključka kako je najvažniji, presudan izvor nejednakosti u vlastitoj obitelji, funkcionalnosti ili disfunkciji roditelja.

U poglavlju „Posljedice zastranjivanja roditelja u osobnom, ljudskom i roditeljskom smislu” nastavlja se traženje činitelja nejednakosti ali i putova otklanjanja rizičnih čimbenika vezanih za roditelje, a samim tim i nejednakih šansi njihove djece. Slijede i prikazi i analize posljedica zastranjivanja roditelja kroz primjere otkrivene tijekom provedbe projekta ali i ranijih profesionalnih iskustava, naravno prikazanih tako da nije moguće prepoznati djecu i odrasle protagoniste opisanih događanja. U tom kontekstu nudi se niz konkretnih situacija, pojava, mogućih stručnih intervencija u krizne situacije, ali i patologije poodmaklih zastranjivanja roditelja.

Slijedi prikaz ciljeva, metodologije, rezultata - njihov tablični prikaz, statistički postupci utvrđivanja mjere značajnosti razlika među pojedinim kategorijama i analiza dobivenih rezultata provedbe projekta „Street corner work s obiteljima”.

U „Pogovoru” se daju zaključna razmatranja dobivenih rezultata, utvrđenih činjenica i posljedica koje slijede a za koje odgovornost snose roditelji, predškolske odgojne, školske odgojno obrazovne ustanove, pravni i sustav socijalne skrbi te lokalne i centralnih vlasti svake u okviru svojih ingerencija i djelovanja/nedjelovanja. Na prvi pogled ovo „miješanje” u posebna područja pa i politiku može izgledati suvišnim, nepotrebnim, prenategnutim ali začuđuje to višedesetljetno pa sada već i stoljetno amnestiranje neučinkovitosti pravnih, ekonomskih i političkih činitelja na kvalitetu odgoja, socijalizacije pa onda i cjelokupne izgradnje novih naraštaja u „demokratskim društvima”. Svojim rastakanjem sustava vrijednosti širenjem protekcionizma, svjesnom neučinkovitosti a konačno i kriminalom utkanim u ove sustave događa se u krajnjim konzekvencama to da se „očevi nacije” upuštaju u stvaranje političkih i kriminalnih „hobotnica”, stavljaju na njihovo čelo i konačno se očituju kao najveći kriminalci. Time se sabotiraju svi naponi kvalitetnih roditelja, vrtića, škola, fakulteta, umjetnosti u konačnici, u stvaranju kvalitetnijeg, pravednijeg i sretnijeg društva. Tako se uništavaju šanse ne samo vlastitoj djeci nego i unucima i svim slijedećim naraštajima. Ovim konstatacijama knjiga namijenjena znanstvenicima, strukama koje se bave djecom i roditeljima, dobiva i značaj kao vodič svim građanima u smislu osvještavanja važnosti etike ali i estetike na svakom koraku i vodi ih promišljanju o posljedicama pojave nezamjeranja, uzdržavanja od reakcije na uočene deformacije i štetna ponašanja u vlastitoj okolini, što je već i zakonodavac prepoznao kao problem i traži odgovarajuće reakcije od svakog punoljetnog građanina na štetna djelovanja prema djeci i uz prijjetnju zakonom određenih kazni.